

Noe av det siste Quisling påberopte seg i retten, var Bjørnstjerne Bjørnson, denne sin store slektning på morssiden.

Arbeidsbladet
24/12-012
Arbeidsbladet

102481

Herr Dahl og frøken Haneborg

Av Eystein Eggen

NS i Norge hadde i årene før krigen bare en hard kjerne av høyst 700 urbane nazister. Artikkelforfatteren etterlyser, i tilknytning til Hans Fredrik Dahls siste Quisling-bok, representantene for de nyinnmeldte bøndene - som gjorde partiet 70 ganger så stort.

TRETTIEN av de førtifem største gårdene i Aurskog, partiets femte sterkeste kommune under krigen, var NS, slår Asbjørn Fossen fast i en liten bok om hjembygda, utkommet i høst på eget forlag. Her møter vi partiet slik det var: en plattfotet, ukomplisert «takk for sist» til Arbeiderpartiet, en ukomplisert fortsettelse av trettiåra, da dørvakta på festene i Bondelaget hadde stående ordre om å kaste ut alle som ankom iført skyggelue. Fossen opplyste selv muntlig til meg at dette NS var så populært blant grunneierne at man trygt kan regne med 35 eller mer av de 45 på over 200 mål. De eneste reelle unntak blant slike eiendommer i bygda var hjemmefrontsjefen Roll-Hansen og frøken Aurora Haneborg, som begge var hevet over de lokale tumulter i hine hårde dager, da det ikke var stort lettere for bondeguttene å komme inn på «Folkets hus» enn omvendt.

NS i Norge hadde i årene før krigen bare en hard kjerne av høyst 700 urbane nazister (tallet fra Hans Fredrik Dahls forrige bok). De mest glødende var Ungdomsfylkingen. De beundret nesegrust «Kampfelle 1», Quisling. De kunne ikke forstå at resten av landet ikke lå langflat av beundring for at han hadde brakket sammen med Arbeiderpartiet i basketaket i 1932. De røde hadde ikke forandret seg siden dengang, mente den urba-

ne kjerne. De var like skumle som før. Kriseforliket med bøndene i 1935 var svindel, det hadde «Kampfelle 1» fastslått, og han så tingene skarpere enn noen andre.

Dette klientell fylte bind I av Dahls Quisling-biografi til randen, inklusive «storfyrstinne Helena» og «signore Confalonieri», representanter for de galante italienske kampfeller. Så skulle man kanskje vente at det i del II ville dukke opp noen representanter for de nyinnmeldte a la Aurskog som i løpet av et par år gjorde partiet 70 ganger så stort? Nei, så ingenlynde. Riktignok er Bjørnstjerne Bjørnson nå nevnt hele tre ganger, og med en viss kjølig distanse man ikke skulle vente i omtalen av en bevegelse der så godt som hele den ættestolte kjerne i det gamle bonde-Venstre var gått inn. Noe av det siste Quisling påberopte seg i retten, var denne sin slektning på morssiden. Den anklagede hevdet - visstnok uriktig - at også Ibsen hadde æren av samme avstamning. Men han var nevnt som nummer tre (etter V.Q. og B.B.) i en stamtafle fra gravhauger, vikinger og annet bramfritt folkeferd.

Dahl gjør et helt lite avsluttende essay ut av Quislings forhold til Ibsen. Men anslaget i nevnte egenmelding minner viterlig mer om «Norges ukronte kong» - B.B. - som da Quisling avtjente sine første år som vernepliktig offiser, ble «senket ned

i mytens klippekaniner» og «det største og rikeste liv noen nordmann hadde levd, var slutt» (sitater fra henholdsvis Olaf og Francis Bull).

I gammeldagse biografier er det nettopp slike opplysninger som nevnes først, for å gi en bakgrunn for «mannen og hans tid», personligheten og levnetløpet. Det ville trolig virket klarere med hensyn til den inngående skildring av Quislings senere dypt beskyttende forhold til kvinnen, om det alt i starten var blitt opplyst at hovedpersonen «elsket sin mot over alle», og ikke først etter 800 sider. En eldre biografi forteller at fru prostinnen skjermte sine barn fra å leke med andre i bygda. Hennes avstamning fra «Hvide-ätten»

nevnes først etter 1100 sider, men uten å forklare at den var Danmarks største jordeierslekt i middelalderen, og uten å trekke inn de mange andre skudd på denne stammen som også ble NS.

«Dahl-skolen» har løftet norsk biografi opp på et høyere plan, het det i Aftenpostens litteraturbilag forleden - Dahls første bind om Quisling var «glitrende» og årets «strålende». Dette stod i en viss kontrast til selve anmeldelsen tidligere - den slo under overskriften «Nasjonalskurken» nøkternt fast at her var ingen nye opplysninger kommet til som svekket aktors påstand i 1945 om et maktbegier utenom det vanlige.

Denne anmeldelsen var et brudd med praksisen at skolens medlemmer helst lovpriser hverandre. «Som en unge venter jeg på neste bind», siterte bokbilaget slutten på Nils Johan Ringdals omtale i fjor av bind I. Dahl framhever selv i forordet til siste bok det tette fellesskap som normalt råder i skolen: «...seminararbeidet med en gruppe historikere som i flere år har møttes til faglig utveksling: Guri Hjeltnes, Berit Nøkleby, Nils Johan Ringdal og Øystein Sørensen».

Selv ville jeg umiddelbart ha unntatt Nøkleby fra skolen. Men jeg får bøye meg for den spesielle takk hun i forordet til sin egen bok av i høst (om rikskommissar Terboven) retter til Dahl, Hjeltnes, Ringdal og Sørensen «for

stor nytte og hygge under arbeidet med denne boken!» (utroptegnet er en del av sitatet).

At Sørensen i år bare ga Dahl 5 i sin helside i landets største avis, mot 6 i fjor, må ut fra slike egenmeldinger ses som rene bagateller. Dahl-skolen er fast. Den kjennetegnes først og fremst av det biografisk-rapsodiske, en masse småstubber med vekt på det elegant snertne, helst krydret med en aning demonisk gru: «En mann fra mørket» (Sørensen), «Spøkelse i eplehagen» (Ringdal), «Major Pepper», «Den tredje mann» og «Hodene skal rulle» (Dahl).

Det mest vesentlig nye i Dahl II er brudebildet av hovedkilde nr. 1. Veteranen fra Ungdomsfylkingen (de andre er jo døde) er her flankert av sin fører med frue. Det er trykket av utlevde drømmer og hærskaren av interne anekdoter, gjenfortalt på en uendelighet av møter med de unge venner, som skaper Dahl-skolens stil. Dahl II beretter om hvordan en fører som var i offentlig eksil fra 1932 til '42, likevel ensrettet den medlemsmasse som fra høsten 1940 var kommet til. Bøndene i Aurskog blir et hengivent folk, anført av gamle venner fra Oslo vest.

I dag er Dahl-skolens fører selv blitt bonde i nabobygda til Aurskog, på en eiendom skapt av kapital og forbindelser med hovedstaden, hevet over den allmenne hop. Akkurat som frøken Aurora Haneborg.